

## عنوان مقاله:

سازمان فضایی و تحلیل ساختار معماری قلعه رستم سیستان (با تکیه بر حفاری باستان شناسی شاه-نشین)\*

## محل انتشار:

پژوهشنامه خراسان بزرگ، دوره 10، شماره 36 (سال: 1398)

تعداد صفحات اصل مقاله: 22

## نویسندگان:

حسن کریمیان - عضو هیئت علمی گروه باستان شناسی دانشگاه تهران

مجتبی سعادتیان - دانشجوی دکتری باستان شناسی دانشگاه تهران - ایران

## خلاصه مقاله:

تحلیل سازمان فضایی زیستگاه های بشری نیازمند آگاهی کامل از بسترهای شکل یابی و توسعه است. از آنجایی که این فضاها در بستر جغرافیا شکل گرفته و در مسیر تاریخ توسعه می یابند، آگاهی از جغرافیای طبیعی و رویدادهای تاریخی در اولویت کار باستان شناسانی قرار می گیرد که به مطالعه فضاهای کهن می پردازند. قلعه رستم یکی از شاخص ترین فضاهای زیستی منطقه حوضدار در جنوب دشت سیستان است که به دلیل ویژگی های خاص ساختاری و جایگاه ویژه ای که در شبکه استقرارگاه های کهن منطقه دارد، مورد مطالعه قرار گرفته و حفاری باستان شناسی در آن به انجام رسیده است. این مطالعه بر مبنای پرسش های متعددی در خصوص هویت کالبدی، سازمان فضایی، فرم و عملکرد فضاهای این قلعه قابلیت طرح یافته اند. هدف آن بود تا با اتکاء به ساختار فضایی و نتایج حفاریات باستان شناسانه، به این پرسش ها پاسخ گفته شود و نتایج مطالعات در آن مورد تحلیل قرار گیرد. از این رو، تمامی عناصر معماری به جای مانده و بقایای معماری به دست آمده از حفاری علمی، ثبت و ضبط گردید تا تصویر روشنی از الزام سازندگان قلعه در مکان یابی، کاربری، سازماندهی فضاها و ایجاد شبکه دسترسی آن، به دست آید. بدین منظور، علاوه بر برداشت ساختار معماری موجود، مستندسازی فضای به دست آمده از حفاری نیز به انجام رسید تا ضمن شناخت ارتباطات کالبدی میان اجزای تشکیل دهنده کلیت قلعه، ساختارهای جزئی در شکل گیری فضاهای داخلی شاه نشین نیز مورد مطالعه قرار گیرد. نتایج مطالعات میدانی و کاوش در شاه نشین قلعه مشخص ساخت که آثار معماری موجود این مجموعه، عمدتاً مربوط به دوره صفویه تا عصر قاجار است، اما مطالعات صورت گرفته بر روی داده های منقول مشخص ساخت سابقه استقرار در این قلعه به قرن سوم و چهارم هجری بازمی گردد که متأسفانه شواهد معماری آن شناسایی نگردید. به علاوه، چگونگی عملکرد سیستم های دفاعی، شبکه های ارتباطی، سیستم های آبرسانی و سایر فضاهای قلعه (مسکونی، اصطبل، یخچال و خندق) نیز احصاء شدند. در یک جمع بندی، قلعه رستم مجموعه زیستی ارزشمندی است که فضاهای آن به منظور استقرار حاکم منطقه حوضدار و خویشاوندانش و همچنین به فراخور نیازهای حاکمیتی طراحی و احداث گردیده است.

## کلمات کلیدی:

سیستان، منطقه حوضدار، قلعه رستم، سازمان فضایی، قرون متاخر اسلامی

## لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/2030414>

